

PARTEA I

ORDINEA JURIDICĂ UNIONALĂ

CAPITOLUL I

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE ȘI U.E.

1. Considerații generale

Cuvântul „*europa*” a fost utilizat, inițial, în timpul războaielor persane pentru peninsula greacă, iar, apoi extins și pentru vestul și nordul continentului, odată cu extinderea imperiului roman. Din punct de vedere etnic termenul „*europa*” semnifică continentul popoarelor de origine germanică, romană și slavă, iar din punct de vedere religios - continentul creștinilor.

Unificarea Europei își are originea în modele istorice, primele apărute încă în antichitate, dezvoltate în perioada Evului Mediu, dar mai ales între cele două războaie mondiale.

A. Perioada antichității - Imperiul Roman

Primele structuri de cooperare s-au concretizat în asocieri dintre cetățile stat - grecești. Astfel, au luat naștere alianțe precum Liga din Peloponez (546 î.e.n)¹, iar apoi Liga de la Delos(431 î.e.n)².

¹ Liga s-a înființat în urma unui tratat încheiat între Sparta și Tegea prin care spartanii în caz de război urmau să primesc ajutorul celor din Tegea.

² Liga reprezintă o inovație majoră în practica alianțelor militare ale lumii antice, fiind organizație militară și politică permanentă care avea principal obiectiv constituirea unei flote permanente care să intervină în favoarea oricăreia dintre cetățile aliate (Samos, Chios, Thasos, Colophon, Chalcis, Eretria, Milet) pentru respingerea atacurilor din partea

B. Perioada Evului Mediu - Imperiul Carolingian (800-888)

În încercarea de a restaura Imperiul Roman de Apus, Carol cel Mare (768-814) a promovat o politică de expansiune a regatului francilor. După încoronarea sa de către Papa Leon al III-lea, în anul 800, în biserica Sf. Petru din Roma, Carol cel Mare a pus bazele Imperiului Carolingian³ urmărind unificarea întregul continent. Astfel, la mijlocul secolului al VIII-lea prin opera dinastiei Carolingienilor, Europa cunoaște prima încercare de refacere a unității sale politice, în care s-au îmbinat experiențe germanice, romane și creștine. Unitatea politică instituită în această perioadă s-a destrămat prin semnarea Tratatului de la Verdun (843), când Imperiul Carolingian a fost împărțit în trei regate de către cei trei fii⁴ ai lui Ludovic cel Pios, nepoții lui Carol cel Mare.

După destrămarea dinastiei carolingiene, Otto cel Mare (912-973) a devenit regele germanilor în perioada 936-973, după ce a fost încoronat la Roma de către Papa Ioan al XII-lea, acesta încercând restaurarea imperiului printr-o politică abilă, îmbinând diplomația cu războiul. Politica sa a fost continuată de către fiul său Otto al II-lea (973-996), precum și de către succesorul acestuia Otto al III-lea (996-1002).

Tentativele de unificare a continentului european prin expansiune teritoriale și forța armelor n-au fost de durată. Creștinismul instituit în timpul Imperiului Roman odată cu Edictul de la Milano (313) și cel de la Tesalonic (380) a reprezentat o sinteză a spiritualității europene care a evoluat sub semnul ideii de unitate, biserica funcționând ca prima structură paneuropeană⁵.

Imperiului Persan. Atena am obținut prin Ligă un recunoaște la puteri sale maritime și a concurat cu Sparta pentru statutul de cea mai mare putere militară a lumii grecești. Liga de la Delos a permis Atenei lărgirea cadrului instituțional și funcționarea, mai bine de un secol, celei mai radicale forme de guvernare democratică din istoria lumii antice.

³ Imperiul cuprindea Galia, nordul și centrul Peninsulei Italice, nord-estul Peninsulei Iberice și ținuturi de la est de Rin.

⁴ Lothar care avea regatul său în Italia, prin Tratatul de la Verdun a primit partea centrală a imperiului - Țările de Jos, Lorena, Alsacia, Burgundia, Provence; Ludovic Germanul stăpâna în Bavaria și a primit partea estică a Germaniei; Carol cel Pleșuv care stăpâna în Aquitania a primit partea vestică, aproximativ Franța de azi.

⁵ Gh. Sbârnă, *Români și proiectele federale europene interbelice*, Editura Sylvi, București, 2002, p. 9.

În operele unor diverși autori s-a reliefat conștiința unei Europe unite⁶. Astfel, în 1306 Dante Alighieri în opera „**De Monarhia**” scria despre necesitatea creării unei monarhii europene universale (împărat romano-german) și adoptării unor legi unitare, dar cu păstrarea independenței domnitorilor din fiecare țară.

În 1307 Pierre Dubois în opera „**De Imperiale Terrae Sanctae**” a propus o Europă unită din punct de vedere politic, înființarea Curții de Justiție a Uniunii Europene, subordonată Sfântului Scaun, Adunarea Permanentă a Statelor sau Consiliul să ia măsuri pentru pacea pe continent.

În 1461 Georges de Podiebrad, regele Boemiei, propune o alianță federală a monarhilor din Europa, crearea unei federații europene care să dispună de armată și buget comun.

În 1605, Tornasso Camparella în opera sa „**Monarchia Messial**” a subliniat avantajele unei Europe Unite. Tot în sec. XVII, abatele Emeric Cruci consideră că la baza Europei Unite stă împăcarea dintre religii.

În 1693 William Penn - prim guvernator al Pensylvaniei, în opera sa a elaborat un proiect al U.E. pentru asigurarea păcii și bunăstării locuitorilor Europei și a propus înființarea unui organ care să adopte legi pe baza votului ponderat (în funcție de potențialul economic al statelor).

Biserica Catolică a creat exemplul de uniune europeană prin ierarhizarea strică administrativă, dogma sa unitară, angajamentul social și cultural (școli, mănăstiri), stil de arhitectură etc.

În sec. XVIII abatele Saint - Pierre, în opera sa „**Projet de Paix Perpetuelle**”, sublinia necesitatea creării unui Senat european compus din 40 de membri, înzestrat cu putere legislativă și judiciară, care să decidă cu majoritate de voturi, constituirea unei forțe armate, o alianță permanentă între suverani etc.⁷.

Uniunea vamală prusacă (1834 - 1837) a constituit model de uniune economică și comercială;

⁶ Sean Van Raepenbusch, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Editura Rosetti Internațional, București, 2014, p. 24.

⁷ L. Cartou, *Communautes Europeennes*, Editura Dalloz, Paris, 1991, p. 4 și urm.

În sec. XIX - la Congresul de Pace de la Paris 1849, Victor Hugo vorbea despre o uniune europeană.

C. Între primul și al doilea război mondial⁸

În 1919 contele austriac Richard Nikolaus von Coudenhove Kalergi a pus bazele mișcării Uniunii Paneuropene, ce urmărea unificarea celor 26 democrații formale din Europa în 1923 și a cerut crearea Statelor Unite ale Europei.

Proiectul său, expus în volumul *Pan-Europa*, a tratat problemele referitoare la unitatea - uniunii vamale, economia unită și organismele comune. În opinia sa, Europa unită se va realiza doar ca o asociație de state libere, pledând de fapt pentru o confederație paneuropeană.

Richard Nikolaus von Coudenhove Kalergi l-a inspirat pe ministrul de externe francez Aristide Briard care în 5 IX 1929 a atras atenția asupra necesității unei uniuni europene, proiectul său eșuând din cauza deteriorării relațiilor dintre protagoniștii scenei politice europene

La 21 III 1943 W. Churchill a vorbit despre crearea unei federații a statelor europene sub conducerea Angliei și cu excluderea U.R.S.S. Acesta, în cuprinsul declarației din 1946 de la Universitatea din Zurich, a lansat o invitație adversarilor săi - Franța și Germania - de a se concilia în vederea creării unui „Consiliu al Europei”.

2. Crearea și dezvoltarea comunităților europene și Uniunii europene

Etapele integrării europene sunt:

- a) 1945-1949 pregătirea înființării Comunității Europene;
- b) 1950-1960 înființarea Comunității Europene;
- c) 1961-1969 criza de consolidare a celor 3 comunități;
- d) 1970-1989 începutul procesului de integrare europeană;

⁸ S. Breitenmoser, *Praxis des Europarechtes*, Editura Osterreich Verlag, Wien, 1996, p. 79, apud F. Gyula, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 16.